

EN ZO BEGON HET

STUDENT IN SCHIMMERT

We hadden een bericht gekregen dat we begin september in Schimmert moesten zijn en ter elfder ure werd ons meegedeeld dat we enkele dagen later moesten komen want er was een pater gestorven, die eerst begraven moest worden.. Dat was Pater Ronden die op 6 september begraven werd en wij zouden die zelfde dag binnen moeten zijn.

Het is nu bijna 73 jaar geleden en nog zijn er dingen die mij zijn bijgebleven. Misschien niet de belangrijkste. Zo weet ik niet meer hoe wij naar Schimmert reisden. Was het met de bus van de Mulder of met een auto van de zaak, zoals dat zo deftig klinkt. Ome Piet was er in ieder geval om ons op te vangen en de weg te wijzen. De slaapzaal was de plek, die ons het eerst werd aangewezen. Pap en Mam waren bij me en sleepten het koffer, waar heel mijn hebben en houden in zat, mee naar boven. Op de bovenste verdieping van de oudbouw, het eerst gebouwde deel van het huis, lagen twee zaaltjes, waar de bedden stonden voor de nieuwelingen. Tot mijn vreugde zag ik een paar jongens uit onze buurt, die ook op school hadden gezeten bij de broeders. Er waren overal ouders en jongens bezig met het vullen van de heel kleine kleerkastjes. De kastjes hadden geen deuren maar een groen juten gordijntje dat mijn schamele bezittingen aan het oog onttrokken.

De jongen die het bed naast mij had en dus ook het kastje, had grote moeite om zijn vele stropdassen kwijt te raken. Deze knaap uit onze buurt werd zo door heimwee geplaagd dat hij het maar enkele maanden uit hield. De reactie van onze humoristische moeder: "Het is hem niet gelukt zijn stropdassen goed te knopen.

De eerste nacht was zo rumoerig dat er meerdere keren een pater verscheen om ons rumoer te sussen. De knaap naast me heeft me de halve nacht doorgezaagd over zijn rol als verkenner in de Montfortaanse parochie van Hoensbroek waar hij volgens zijn verhalen een buitengewoon kostbaar lid was.

De eerste dag in Sainte Marie zal wel overladen zijn geweest met informatie. Ik werd ingedeeld bij de voorbereidende klas. Ik had echt geen idee dat dit niet juist was omdat ik de zevende klas bij de broeders had gemaakt.

Er is mij verder geen uitleg gegeven en ik was zo volgzaam dat ik verder geen kritiek uitbracht..

Pater Ubaghs was de klasprofessor. De leraren werden allemaal professor genoemd. Een titel die stamt uit het Frans waar iedere leraar 'un professeur' is. In korte tijd wisten we wat wij aan hem hadden. Hij was zeer achterdochtig en zag al heel snel kwade bedoelingen bij je handel en wandel. Ik moet zeggen dat ik zo gemakkelijk kon volgen dat ik wel wat tijd over had voor zijsprongen, zoals het opstellen van het elftal voor voetbalwedstrijden, die op dinsdag of donderdag mochten gehouden worden als je een tegenstander had gemobiliseerd en een pater gevonden had die beide elftallen wilden begeleiden naar het veld waar gespeeld werd. Dat kon op het veld van Schimmert zijn bij de toenmalige windmolen of in Spaubeek of Genhout bij "a la Croix", een veld bij een boerderij waar een veldkruis bij stond.

AL GOED GEWEND ?

Op een van de eerste dagen kreeg ik in de gaten dat je van goeden huize moest zijn wilde je op een of andere manier ontsnappen aan het speurende oog van de Prefect. De Prefect was de pater, die de zogenaamde surveillance had altijd en overal als de studenten geen les had. Hij heette officieel studieprefect. Ook in de eetzaal van de laagste klassen zat hij met enkele paters aan een aparte tafel. Het was bij het avondeten dat ik heel erg verlangde naar een plaats waar ik met goed fatsoen mijn blaas kon legen. Vlak voordat het dankgebed werd gezegd sloop ik de eetzaal uit om intens het grote moment van de verlichting te vieren.

Het was gezien. De prefect kwam me achterna toen het gebed gezegd was en ving me op in de zogenaamd clôître, de recreatiezaal. Daar sommeerde hij me om voor straf op de knieën te gaan zitten voor een levensgroot kruisbeeld. Laat daar kort bij een deur zijn met een glasraam.

Dit bood zicht op de ingang van de kapel. Ome Piet, alias Broeder Alex, op weg naar de kapel, zag me daar boete doen. Hij kwam me even toegrijnzen, zonder twijfel om me moed in te spreken. Daags daarna belde Pap op, wetend dat Alex de telefoon zou aannemen.

Hij vroeg hoe het mij ging en kreeg de nuchtere boodschap te horen: "Het gaat goed met hem: hij heeft al op de knieën gezeten."

Heel eerlijk beken ik dat het niet bij die eerste straf gebleven is. Ik ben een hardnekkige recidivist geworden, getuige de veertiendaagse rapportjes, waar een van de voornaamste onderdelen het punt voor reglement was, dat wil zeggen de beoordeling hoe je de huisregels nakwam. Dat rapport was niet alleen een overzicht van je vorderingen in de verschillende vakken, maar ook een peiling van je persoonlijkheid: reglement, omgang, gebed.

Had je op het einde van het trimester geen voldoende voor reglement dan moest je een dag langer blijven. Dan mocht je toezien hoe de anderen op vakantie gingen en jij mocht de studiezaal in om strafwerk te maken. Waar ik het aan te danken heb weet ik niet maar ik ben de dans altijd ontsnapt. Op de valreep wist ik juist voldoende te halen.

We zaten in het schooljaar 1937-38 met 39 leerlingen op de klas.

Het was duidelijk een voorbereidende klas voor het gymnasium. We kregen, meen ik, tien lessen Frans per week; verder werd er veel aandacht besteed aan Nederlands. Bij de broeders had ik al ontleding gehad, dus daar kon ik anderen mee helpen. Het is altijd mijn lievelingsvak geweest.

Wat ons minder goed af ging was het vele bidden. Achteraf gezien vind je het nu ongelofelijk hoe wij als jongens van dertien jaar als kleine monniken drie keer per dag een rozenhoedje baden, aanbidding hielden in de namiddag, elke morgen een H.Mis hadden nadat we heel vroeg waren opgestaan en al een lang morgengebed gebeden hadden.

Dank zij de eerste retraite die tijdens het eerste trimester gehouden werd zal ik het verhaal van de roeping van Samuel nooit vergeten.

De retraite werd geleid door Pater Bovens. Later hoorden we dat hij de laatst overlevende was van de missionarissen van de goudkust.

Ik zat heel bedeesd op de eerste bank in de kapel en juist voor mij had de predikant zich opgesteld in zijn witte superpli. Een man als een eik van behoorlijke afmetingen. Hij vertelde met zijn sonore stem het verhaal van Samuel, die in de nacht tot drie keer zijn naam hoorde. Iedere keer ging Samuel naar de priester Eli, bij wie hij in dienst was. En dan plaatste de pater zijn grote handen in zijn heupen en riep: "Heer, hier ben ik." Ik wil niet ontkennen dat dit verhaal mijn bijzondere aandacht had als het jaarlijks werd gelezen in de liturgie. Ik denk dan nog altijd aan Pater Bovens.

Het eerste trimester duurde heel erg lang in onze beleving Vier maanden van huis.

We mochten pas op de tweede kerstdag naar huis. Waarom men het toen in zijn hersens kreeg om ons dan pas vrij te geven heb ik nooit begrepen. Was het om ons ook dan te laten beseffen dat we gekozen hadden voor het religieus worden, dan ook al maar stevig geoefend.

Wat was ik blij toen ik op tweede kerstdag uit de bus in Heerlen stapte en ik als eerste begroet werd door de trouwe huishond. Was het Pol of Skippy? Stom dat mij die namen zijn bijgebleven.

STUDENTENCLUB “CARITAS”

De eerste kerstvakantie was een beleving. Ik werd lid gemaakt van de studentenclub Caritas.

De studenten van Ste. Marie uit de buurt van Schaesberg en Heerlen waren daar allemaal lid van. In die tijd was Willem Bosch uit Ubachsberg voorzitter. Tijdens de kerstvakantie werd in het patronaat van Leenhof, het rectoraat van de Montfortanen, een toneelstuk ingeoeffend onder regie van Pater Woudenbrg, leraar Nederlands in Schimmert. Het heette: “De drie kerels uit Vlaanderen.”

Het ging over drie Vlaamse zoeaven, gespeeld door Willem, Lei Hanssen en Ger Bosch.

Vraag me niet naar de juiste inhoud. Het enige dat ik me herinner is dat een van de drie een sterfscène moest spelen en dat Wim dat zo treffend deed dat de halve zaal een traantje weg pinkte. De repetities ontaardden wel eens in stoeipartijen waarbij ik eens terdege het slachtoffer was. Lei Hanssen, die aan een Bühneschildering bezig was, heeft mij toen eens uit balorigheid zwart geverfd en me de straat op gestuurd. Toen ik thuis kwam zwaaide er wat. Mijn kleren waren behoorlijk gevlekt en dat viel niet goed. Het was crisistijd, armoef troef.

De uitvoering was op de laatste zondag van de kerstvakantie, zo rondom Driekoningen.

Een of andere missionaris uit de buurt kreeg de opbrengst.

In de eerste grote vakantie maakten we met de club een uitstap naar Oirschot, waar we enkele dagen mochten logeren in het groot seminarie. De fraters waren op vakantie .

De reis werd gemaakt met een touringcar, die onderweg pech kreeg. Het was een eind vóór Eindhoven in Leende dat er iets haperde aan het remsysteem. De chauffeur moest onderdelen laten komen uit Heerlen, zodat de leiding zat met een dertig jongens die bezig gehouden moesten worden. Gelukkig was er een jonge Pater bij die geprofiteerd had van een gratis reis en benoemd was voor Borneo, Jos Wintraecken. Hij trok met ons de dennenbossen in en leerde ons hoe je eekhoorns kon vangen. Jaren later werd deze sport beoefend toen we zelf op het grootseminarie waren.

Oirschot was voor ons een leuk vakantieadres. Je kon er zwemmen, voetballen en er was een pracht park met allerhande kooien met vogels, eekhoorns en pauwen.

Het is merkwaardig dat ik na zoveel jaren eigenlijk alleen maar aan leuke dingen denk.

Toch moet ik iets vermelden dat toch wel heel angstig was voor ons, bewoners van de kleinste slaapzaal, die genoemd werd het 'kippenhok 'grenzend aan een iets grotere, het 'duivenhok'.

Op een nacht werden wij wakker van een bonzend geluid dat van boven kwam. Het hield maar aan. Wat ga je dan denken zo in het holle van de nacht. Het kwam heel duidelijk van buiten en van boven. In het halfduister dook een pater of broeder op en maande ons aan niet bang te zijn. Hij opende een raam van de dakkapel juist naast mijn bed. Na wat gestommel en gezucht kwamen twee mannen door het raam naar binnen met een jongen in hun armen.

We konden niet zien wie het was in ieder geval kenden wij hem (nog) niet. Deze knaap was al slaapwandeland het dak op geklommen, liep over de nok totdat hij niet verder kwam vanwege het bouwsel waar het grote Mariabeeld op stond met het opschrift

"Tui sunt " (Zij zijn van U). Hij is toen wakker geworden en heeft alarm geslagen waar de broeders wakker van werden.

De volgende dagen werd natuurlijk gevorst wie de ongelukkige medestudent was.

Eerder heb ik hem vernoemd als aangenomen zoon van de moeder van kapelaan Schleiden. Zijn naam was Gerard Janssen. Vanaf die dag kreeg hij een kamer aangewezen die door de broeders voorzien werd van tralies. Die kamer kreeg later de naam van 'leeuwenkuil". Zo onbarmhartig zijn studenten.

Bij mijn weten heb ik eigenlijk nooit echt heimwee gehad. Het ene trimester volgde op het ander en de ene les op de andere. Er waren nog geen moeilijke vakken in de dat eerste jaar.

Heel goed herinner ik mij het vak Bijbelse Geschiedenis, niet zozeer om de inhoud maar vanwege de leraar: Pater Snackers. Hij was in onze ogen een oude grijze Pater, die heel vroom over kwam en ons goed op het hart drukte toch maar voorzichtig te zijn met de dure nieuwe boeken van Pater Drs. Eijckeler smm, die uitgedeeld werden op 31 januari 1938.

BEATRIX GEBOREN

Nauwelijks waren de boeken verdeeld of er ging een sein dat een prinses geboren was. De bel gaf aan dat de lessen voorbij waren. Wij jonge honden vlogen overeind, openden de ramen die uitkwamen op het terras langs de cour, de speelplaats, en begonnen aan twee vrije dagen, die aangekondigd werden. Een van die dagen werd besteed aan een wandelmiddag waarop Pater Piet van Hest met de kleinen (de drie laagste klassen) helemaal naar Geulle liep, waar we bij de familie van Hub en Servé Hamers een beschuit met muisjes kregen.

Ook zie ik nog vaag voor me een student die een heel bijzonder insigne droeg. Het jaar tevoren waren Juliana en Bernard getrouwd en bij die gelegenheid waren er lampjes verkocht, gevoed door een batterijtje en voorzien met het portret van het bruidspaar. Met een speld kon je die dragen op je jas of bloes. De medestudent had er rood papier op geplakt en droeg het op zijn achterste als achterlicht. Zijn wandeling door de recreatiezaal duurde maar een ronde toen de prefect hem in de gaten kreeg. Actie als voorzien.

Na de voorbereidende klas begon het echte werk: we kwamen op de sixième. Wat we nu gymnasium zouden noemen een tot en met zes, was in de van oorsprong Franse school, de Ecole Apostolique, ingedeeld in sixième, cinquième, quatrième, troisième, seconde (of Poësis) en Rhetorica (welsprekendheid).

We begonnen met Latijn te leren. Pater van Leuven, een jonge montfortaan uit Oirschot, die een jaar Denemarken er op had zitten, werd onze klasleraar. Hij begon met de grammatica, het leerboek Latijn, om te dopen tot ‘Spoorboekje’. Als je in je thema een fout had gemaakt dan verwees hij naar het nummer van de grammatica en dan stond er in de kantlijn: spoorboekje 25.

Ik heb hem altijd ervaren als een van de beste leraren. Hij ging later mee naar de volgende klas.

STONEELCARRIÈRE

Op de sixième werd ik verbonden aan het toneel. Ik kreeg de ‘aanstelling’ tot zaalwerker en souffleur. Zaalwerker waren de jongens, die meestal onder leiding van Pater van Hest de decors moesten maken voor de toneelstukken, die onder regie van Pater Wouden berg werden opgevoerd. Een van mijn collega’s was Frans Ritzen uit Schinnen. Zijn vader was een gerenommeerd kunstenaar en kwam vaak de grondslag leggen van de decors. Hij leerde ons hoe wij een bos moesten schilderen of een oude gevel. Ik mag wel zeggen dat hij bij mij een liefde tot de beeldende kunst heeft bij gebracht.

Het gebeurde in de voorbereiding van een toneelstuk dat we heel vaak niet op wandeling hoefden omdat wij dan moesten werken in de zaal. Ook moest ik meestal aanwezig zijn op de repetities om te souffleren. Zelf heb ik maar eenmaal op de planken gestaan maar heb wel een goede vorming ondergaan in het omgaan met teksten. Het was een leerzame tijd voor mij.

Het is ook een tijd geweest dat ik erg jaloers was op de uitverkorenen van Pater Wouden berg die een rol kregen in een stuk. Ik was niet de enige die zich moest ergeren aan de voorkeuren van de regisseur. Toen hij een stuk van Ghéon liet opvoeren over de Eucharistie, ‘Altaargeheimen’ of zo iets moesten de

gebroeders uit Meijel opdraven in de hoofdrol. Twee liefvallige jongetjes, die dan door de Pater gestoken werden in een gewaagd broekje en truitje, met dito pruik en geschminkt als meisjes. Ik mag niet ontkennen dat dit bij de grote jongens wel iets opriep en zij bij alle kritiek ook wel een beetje genoten. In de internaten was een zekere spanning rond het sensuele op sommige momenten wel merkbaar. Laten we ons niets wijs maken.

Pater van Leuven had zijn eigen manier om te wijzen op het voorzichtig zijn met “amitié particulière”. Een grote en kleine jongen dachten op het oksaal van de kapel een plaats gevonden te hebben om elkaar te ontmoeten. Dit werd gezien door de surveillant en haalde de geliefden daar weg. Hij kwam toen terug in de studiezaal en riep: “Het is niet toegestaan zijn devoties bot te vieren op het oksaal.”

Over devoties gesproken: ik heb vanaf het begin van het klein seminarie moeite gehad met het vroege opstaan. Je moest eruit in de vroege morgen als de dienstdoende Pater de slaapzaal op kwam en met enige stemverheffing de bede over de bedden slingerde: “Benedicamus Domine”. Dan werd ook nog verondersteld dat je met vreugde uit riep: “Deo gratias”.

Je moest God danken dat je er nog was. Zo heb ik het later uitgelegd, geïnspireerd door een gedichtje van Toon Hermans, die ook bij het opstaan constateert dat er nog alles aan zit wat er aan moet zitten. Dank voor het leven. Na de voorbereidende klas merkte ik dat het nu serieuzer ging worden voor mij. Ik had op een zekere reserve gereden en nu moest bij getankt worden. Op het einde van het jaar werd duidelijk dat ik best mee kon, maar toch geen grote sprongen mocht maken. Studeren en niet teveel tijd steken in leuke dingen zoals voetballen en andere sporten. Ik was gelukkig dat ik bij thuiskomst met de grote vakantie een lijst kon laten zien waarop vermeld stond welke prijzen je gehaald had. Een derde prijs was, meen ik een zeven, een tweede een acht en een eerste prijs was meer dan een acht.

Ik had een lijstje waarop vooral in Nederlands en vertaling van Frans en Latijn prijzen waren behaald. De wiskundige vakken zijn nooit mijn sterkte geweest. Pap was toch wel trots en tevreden met die resultaten.

Overgaan naar de zogenaamde cinquième betekende weer drie talen erbij, Grieks, Duits en Engels.

De lijst werd steeds langer. Een goede zaak was dat de moeilijkheidsgraad geleidelijk werd opgevoerd.

DUITSE BEZETTING

Het schooljaar 1939-1940 was om nooit te vergeten en dan denk ik aan die bewuste morgen van 10 Mei. In alle vroegte werden we wakker van

vliegtuiggeronk. We werden van de slaapzalen afgehaald en naar de kapel gedirigeerd waar de overste, Pater Welters, meedeelde dat Geleen al gevallen was en dat we moesten bidden voor een goede afloop van de oorlog.

Er waren geen lessen. De paters waren zichtbaar gespannen en hielden overleg over hoe verder. Wij mochten na het ontbijt de speelplaats op en zagen hoe vliegtuigen over kwamen met een groot kruis op de onderzijde. Met een stalen gezicht verkondigde pater van Hest dat dit het Belgische oorlogskruis was. Was het om ons gerust te stellen of eigenwijze betweterigheid. Ik weet wel zeker: het laatste.

Bij het middageten werd ons meegedeeld dat wij niet buiten mochten komen want een afdeling van het Duitse leger zou voorbij trekken. We moesten binnen blijven.

Met een paar kornuiten ben ik toen, zonder verlof, naar de slaapzaal geslopen om te kijken naar die eenheid die langs zou komen. Tot onze grote teleurstelling hotste een keukenwagen langs, waar de damp onder de deksels vandaan kwam. Op de bok zaten een paar Duitsers te slapen. Dat was onze eerste kennismaking met de Wehrmacht.

In de late namiddag kwam een serie vrachtwagens langs waarop we dode soldaten zagen liggen. Dat dachten wij, maar achteraf beschouwd zal dat niet waar zijn. Er was in de omgeving geen schot gevallen. Zouden die mannen niet geslapen hebben?

Daags na de inval kregen we te horen dat degenen die in de buurt woonden naar huis mochten. Gelukkig liep de bus van de Mulder nog naar Heerlen en was ik tamelijk vlug thuis. Onderweg hadden we moeten uitstappen omdat een bruggetje op de route in Brommelen opgeblazen was en de bus van de weg moest om verder te kunnen.

Thuis waren ze blij dat ik gezond en wel door de drukte van intrekkende soldaten was gekomen.

Daags daarna kwam de schoonvader van tante Lies te voet uit Brunssum aanzeggen dat er een kindje was geboren, waarvan Pap peter moest zijn. Ik kreeg toen de opdracht met de fiets naar Simpelveld te gaan om dit blijde nieuws te gaan brengen aan Tante Anna. Ik kon niet over de grote wegen omdat doorlopend de legereenheden binnen trokken. In het zogenaamde Langveld, tussen Spekholzerheide en Simpelveld, werd ik door een Nederlandse politie aangehouden. Toen die hoorde welk mijn opdracht was mocht ik verder. Ik zou liegen als ik zou beweren dat ik niet bang was en heel blij dat ik weer thuis was. Ik heb daarom de verjaardag van Cissy altijd onthouden.

Hoe lang we toen thuis zijn gebleven, weet ik niet meer. Wel is mij bijgebleven dat op een avond de Duitsers met gevangen genomen Belgische soldaten door de straat kwamen. Pap stuurde me toen naar Jongema, een winkel in de straat,

om sigaretten te kopen en die uit te delen aan de krijgsgevangenen. Ik poetste mijn beste Frans op en riep de soldaten toe als ik ze een pakje gaf: “Partager chrétienement”, Christelijk delen. De verkondiging zat er toen al blijkbaar in. Een maal terug in Schimmert begon het gewone leven weer alsof er niets gebeurd was. De Paters hielden ons zo goed mogelijk op de hoogte van de oorlogshandelingen. Radio’s waren nog niet in beslag genomen. Dat gebeurde later pas. Tijdens een vakantie tamelijk op het einde van de oorlog moesten we de radio’s bij de Duitsers inleveren. Pap voeg mij om dat te doen en ik moest met het oude kastje dat we toen nog hadden naar de school in de Klompstraat waar het inleverbureau was. Ik moest zelf het kastje open maken om zo te bewijzen dat er geen verborgen granaat of zoiets dergelijks in zat. Af en toe vermaande de Overste ons dat we tijdens de wandelingen niet provocerend tegen Duitsers mochten optreden. Hij was bang dat het huis door de Duitsers bezet ging worden, zoals zoveel grote gebouwen. Het gebeurde wel eens op de wandelingen als we Duitsers tegen kwamen dat er en of ander stommiteit uitgehaald werd zoals toen er een soldaat stond te vrijen met een Nederlandse meid er iets geroepen werd dat de man niet beviel. Pater Herberighs was toen de Pater die de jongens vergezelde. De Mof, zoals ze toen nog genoemd werden, riep kwaad: “Wo ist der Bruder?” Je kunt begrijpen dat die roep wel eens herhaald werd door ons. Naarmate de oorlog vorderde werd het ook spannender. Meermalen wisten de Paters te ontsnappen aan bezetting van het gebouw. Ik wil niet ontkennen dat de studenten in die tijd er niet rouwig om waren als dit gebeurd zou zijn. Jammer genoeg werd wel de auto, die Broeder Lambert reed, in beslag genomen. Het was een vrij grote wagen met veel mogelijkheden. Er was nogal iets te versjouwen in die dagen. Lambert was echt gehandicapt.

STRUGGLE FOR LIVE

Het was in de oorlogstijd een hele opgave om twee honderd personen aan het eten te houden.

Het voertuig heeft heel wat leeftocht moeten vervoeren. Er waren toen een paar mensen die een standbeeld verdienden vanwege hun geweldige inzet om voedingsmiddelen bijeen te bedelen. In het bijzonder denk ik dan aan Broeder Stanislaus, die soms weken weg bleef om in Noord Limburg de boer op te gaan. Dat is ook bekend van Pater Kees van Riel. We hadden dan weken lang geen Scheikunde. Dat vonden we niet erg. Ik weet dan ook weinig meer af van dat vak. Kees moet een echte slimme man zijn geweest, die het klaar kreeg om onder het oog van de Duitsers zijn gebedelde waren thuis te krijgen.

Wat vóór de oorlog streng verboden was werd toen toegestaan. We mochten etenswaren van thuis krijgen, die dan bewaard werden in een aparte kast in de eetzaal waar in het begin van de maaltijd ieder zijn maaltje mocht halen, zoals brood en broodbeleg.

Zo was er eens een bekrompen boerenzoontje uit een van de dorpjes uit het heuvelland die rijkelijk van huis uit bedeed werd met boerenbrood en toespijs. Hij was zo gierig als maar mogelijk was. Hij schranste alleen van zijn toegestuurde levenstocht. Van het werkwoord delen had hij nog nooit gehoord.. Broeder Servais, die voor de eetzaal, aangesteld was, ontdekte op zekere dag een beschimmeld brood in de kast.

Servais vertelde de studenten dat hij communist was. Hij zei dit zo overtuigd en verkondigde zo af en toe waarheden die nogal revolutionair klonken dat wij echt geloofden dat hij dit meende.

Hij haalde het brood weg en legde het in het glazen kastje waarin gevonden voorwerpen lagen. Dit kastje hing in de recreatiezaal waar iedereen langs moest. Op een briefje stond: "Wacht maar tot Stalin komt. Die zal jullie wel leren brood te eten."

De zelfde knaap, die het brood had laten beschimmelen was vaker het mikpunt van onze schavuitenstreken. Zoals op vele internaten waren er open slaapzalen. De zaal van de ouderen bood wat meer privacy, zij het dan heel beperkt. De zogenaamde chambrettes (kamertjes) bestonden uit houten kasten waar een bedspiraal ingeschoven kon worden. Tegenover je bed was op anderhalve meter afstand je overbuurman. Er waren geen gordijnen. De wekelijkse verschoning vond plaats onder dekens zo kuis mogelijk.

De gierige medestudent was bezig zich in alle bochten te wringen om zijn ondergoed te verwisselen en toen hij juist wilde beginnen een nieuw hemd over zijn hoofd te wringen om zijn natuurlijke staat te bedekken, griste iemand het koffer met ondergoed weg en het pak wafels dat er bij zat..Die wafels werden in de directe omgeving uitgedeeld en er werd gewacht tot ze verorberd waren voordat het koffer met ondergoed de weg terug vond.

In zijn verborgen naaktheid riep het slachtoffer: "Ik ga naar de Overste" en het antwoord luidde: "Ga maar." Nooit hebben we meer iets gehoord van die Zaterdagse voorstelling.

De surveillant was gelukkig op de andere slaapzaal.

SPANNENDE TIJDEN

De oorlogstijd in een internaat was natuurlijk wel spannend vooral toen in de laatste jaren de bombardementen op het Duitse Ruhrgebied toe namen. In de nacht was het dan angstig luisteren naar de Tommy's en wachten of er

luchtalarm ging. De paters hadden om beurten nachtdienst en bedienden dan ook een alarminstallatie die luguber door het huis klonk en dan moest je met een deken om je heen afdalen naar de kelders, waar een gedeelte vrij gemaakt was en voorzien van banken. Als de hele school compleet was begon de Prefect meestal met het bidden van het Rozenhoedje. Degenen die niet in slaap vielen murmelden dan mee. De burens van de Bies kwamen als het gevaarlijk werd ook aanlopen. Sjang Huynen zocht een plaats op de kolen, die er lagen om de verwarming te stoken. Het was een kostelijke vertoning toen hij eens met een gedeelte van de berg naar beneden schoof. Gewoonlijk was de hond erbij. We hebben het arme dier eens, nadat veilig geblazen was, meegenomen naar de slaapzaal en toen de surveillant kwam hebben we hem ongezien de kamer opgejaagd van een van de leraren die naast de slaapzaal woonde. We hebben nooit gehoord hoe het afgelopen is met de hond.

EN DE STUDIE?

Als je mijn herinneringen leest zou je zeggen dat mijn studietijd hoofdzakelijk bestond uit een aaneenschakeling van streken. Ik zal niet ontkennen dat onze klas daar nogal sterk in was.

Toch moesten we er flink tegen aan. Er vielen nogal eens lessen uit vanwege het nachtelijke luchtalarm. Er was dan uitslapen, waardoor de eerste les uitviel. Op een of andere wijze moest het programma toch af. Om de vaart erin te houden was er elke veertien dagen een zogenaamde repasse, een herhaling van drie vakken. Dat wisselde zodat je op het einde van het trimester een overzicht kreeg van de behaalde resultaten. . Aan het einde waren de examens of proefwerken, die op het einde van het jaar uit maakten of je over ging of niet.

Eerlijk gezegd ben ik nooit een studax geweest. Ik moest moeite doen om aan de studie te blijven, daarom was ik altijd bij de goeie middenmoot en nooit bij de koplopers. Ik besteedde nogal wat tijd aan leuke dingen. Achteraf heb ik daar geen spijt van, Vervelen doe ik mij niet vlug.

DE VAKANTIES THUIS

We hadden in de grote studiezaal ieder een eigen vaste lessenaar. De meeste jongens hadden aan de onderkant van de klep die de opbergruimte voor de boeken afsloot, een blad geplakt met een kalender van het trimester. Iedere dag werd aan het einde doorgestreept: weer een dag korter bij de vakantie. Vóór de oorlog was de vakantietijd nog zonder gevaar. Grote reizen waren

toen nog niet mogelijk. De vakantie-industrie was nog niet zo uitgegroeid en we hadden trouwens geen geld om fratsen uit te halen.

We hadden een kinderrijk gezin en het was heerlijk thuis te zijn en te genieten van de opgroeiende jeugd. Veel plezier beleefden we aan Marie Louise, het kind met het downsyndroom. Ze was niet alleen erg aanhankelijk maar ook gezellig ondeugend., uitdagend Ze plaagde je op haar manier en liep dan hard weg en wachtte af tot je haar pakte.

Brood met stroop was haar lievelingskost. Brood werd bewaard boven aan de keldertrap in een kastje, waarop een broodsnijder, een niet ongevaarlijke guillotine.

Als de kust vrij was sloop ze achter de kelderdeur, hakte een stuk brood af en liep hard naar de lieve overbuurvrouw. Ze belde aan en stak de homp brood naar voren en in haar brabbeltaaltje vroeg ze om stroop.

Marie Louise moest toen zij groter werd naar een bijzondere school in de Klompstraat. Daar werd zij ook voorbereid op haar eerste communie. Jammer genoeg is zij gestorven voordat het zover was. Zij had difterie en gezien het zwakke hartje..

Nooit zal ik vergeten hoe ik in de Goede Week in het oorlogsjaar 1943 bij de Overste ontboden werd. Hij vertelde me dat mijn zusje heel erg ziek was en dat ik direct naar huis moest. Met de bus van de Mulder kon ik naar Heerlen. Tot mijn grote verbazing zat tante Anna uit Lutterade in de zelfde bus. Van het eindpunt bij het Royaltheater was het een flink stuk lopen naar de Kloosterkoolhof. Ik zou het alleen toch in een kwartier gehaald hebben. Tante Anna remde me natuurlijk af met het gevolg dat ik te laat kwam. De hele familie kwam naar beneden uit de slaapkamer waar Marie Louise zo juist gestorven was.

Het was op Dinsdag van de Goede Week. Op Palmzondag waren Pap en Mam nog gaan wandelen met Marie Louise. Ze had nog blij bloemetjes geplukt, madeliefjes.

Thuis gekomen was ze gaan klagen, moe en hangerig. Ze heeft twee dagen in bed gelegen en is zacht ingeslapen. Vanwege de Goede Week was er een eenvoudige afscheidsdienst in de kerk en Dinsdag na Pasen was de engelenmis in de Pancratiuskerk.

Dit sterven heeft vooral de eerste tijd een grote domper gelegd op ons familieleven. Er was iets verdwenen uit ons leven dat heel dierbaar was geworden. Marie Louise had iets dat nu werd gemist. Een grote aanhankelijkheid en een humor, die vaak ontwapenend, veel leuke momenten in ons leven bracht. Er ging geen dag voorbij of er was wel iemand die even naar haar grafje was geweest. Het kerkhof lag tamelijk kortbij.

De oorlog vorderde en het werd steeds spannender.

Onder de vakanties gebeurde het vaker dat er als er luchtalarm was ik snel naar het einde van de straat moest lopen om Lies, onze nicht, die getrouwd was met Vic Mans, te helpen met de kinderen naar de kelder te vluchten. Vic had dan nachtdienst. Later bleef ik dikwijls slapen om niet opnieuw te moeten opdraven bij een volgend alarm.

De schaarse berichten over wat zich afspeelde aan het front kregen we via illegale berichten van verborgen radio's.

De luchtalarmen in de nacht kwamen steeds meer voor. Het spannendste was de nacht van 3 oktober 1943. Door een vergissing werden bombardementen uitgevoerd vooral op Geleen, de Staatsmijn Maurits. Enige missers kwamen terecht op Schimmert vooral vlakbij de Bies, het gehucht waar ook ons huis lag. Wat is er gebeëden die nacht. Terwijl de bommen rondom vielen zaten we met heel de bevolking van Sainte Marie in de grote kelders samen met wat bureen. Er werd gebeëden zo hard dat je nauwelijks het geluid van buiten hoorde. Ik zie nog voor me dat een van mijn klasgenoten met bibberende hand het licht van zijn zaklantaarn op het kruisbeeld richtte.

Pater Bertrand, die pas Overste was heeft ons toen de algemene absolutie gegeven. Er was blijkbaar echt doodsgevaar.

Toen veilig geblazen werd hebben we onder leiding van Pater Frijns een tocht door het huisgemaakt om de schade op te nemen. Er was bijna geen ruit meer heel in sommige vleugels van het gebouw. In de studiezaal hing een doordringend fosforlucht. Toen we helemaal achter in de zaal kwamen zagen we onder een van de in elkaar gezakte banken iets gloeien. Joep Feiter bukte zich en trok een open gespleten granaat onder de bank uit. Het raam was kapot en zo kon hij het projectiel naar buiten gooien en kreeg een vermaning mee van de pater, want daar buiten lag zijn aanplanting van tabak. De gloeiende fosfor was terecht gekomen in de boeken die uit de lessenaar gevallen waren. Het was de plaats van Gerard van der Eng en een van zijn boeken was de geschiedenis van de Pausen. Later liet onze novicemeester dit boek met de brandsporen aan ons zien.

Het gebouw zelf was niet beschadigd, maar van vele ramen waren de ruiten kapot, het dak vertoonde grote gaten van de kapotte pannen. Gelukkig was het een droge herfst en werd alles in het werk gezet om nieuwe pannen te krijgen. Hoe de paters het klaar gekregen hebben, weet ik niet maar binnen enkele dagen waren er nieuwe pannen. De studenten mochten naar huis en aan de ouderen uit de buurt werd gevraagd om te blijven en mee te doen aan het herstel, dat voor ons bestond in het uitkappen van de sponningen waar nieuw glas moest komen. Onze klas kreeg de opdracht naar het huis van de zusters te gaan om daar te werken. Later ontmoette ik zusters die nog wisten hoe op een

gegeven dag een lading nieuwe dakpannen kwam en die naar de bovenste verdieping gebracht moest worden.

In het trappenhuis werden de zusters en studenten opgesteld en de pannen werden door gegeven. Wij, rotjongens, hadden zo'n groot tempo dat de arme zusters het niet bij hielden. Voordat ze konden doorgeven was het nieuwe pak er al en moesten ze het vorige noodgedwongen naast zich neer leggen zodat na een tijd hele stapels in het trappenhuis stonden.

Wat voor ons de zaak interessant maakte waren de traktaties die Moeder Overste ons gaf. Zusters hadden blijkbaar zuiniger gebruik gemaakt van wat er aan schaars voedsel nog te vinden was.

Vanaf die tijd konden we de toneelzaal niet meer gebruiken omdat deze de voorlopige woonplaats werd voor enkele gezinnen die aan de overkant van de straat woonden en hun huis verloren hadden bij het bombardement.

ARBEIDSDIENST ONTSNAPT

Tegen het einde van het studiejaar 1943 moesten de studenten die ouder dan achttien waren zich melden voor de arbeidsdienst. Als priesterstudent hadden we tot nu toe vrijheid van die dienstplicht bij de Duitsers. Maar tegen het einde van de oorlog werd er alles wat maar bruikbaar was in de oorlogsindustrie geronseld of liever gedwongen te werken voor de Führer. Wat er gebeurde is mij nooit duidelijk geworden. Op een gegeven dag moesten de oudere jongens verschijnen in een spreekkamer en daar was de vader van een jongen uit Kerkrade. Hij was fotograaf. We moesten een toog aantrekken met boordje en daar werd een pasfoto van ons gemaakt. Ieder kreeg een zogenaamd Persoonsbewijs, waar op stond: Kloosterling .Het was getekend door de toenmalige gemeentesecretaris van Schimmert, Lei Reijnders. Ik heb dit document bewaard als aandenken en om te bewijzen dat ik ook eens haren had. We moesten proberen aan een toog te komen. Er waren Paters, die nog een toog konden missen. Ik kreeg er een van een heeroom, een neef van moeder. Hij was wereldheer en zijn toog had dus een zogenaamde queue. Door te frutselen aan een bandje met knoop dat je bereikte door langs de zakken op je rug te gaan, ging er een sleep los die met plechtige missen een zekere deftigheid gaf aan de dienstdoende. Dat geval moest door een kleermaker verwijderd worden en zo kreeg ik een lakense toog, die ik later nog heb kunnen dragen.

Toen de grote vakantie aanbrak mochten de surrogaat kloosterlingen niet naar huis. Ze moesten in Schimmert blijven en pas de laatste weken mochten zij logeren bij familie, maar niet thuis.

Ik mocht de eerste week naar Simpelveld naar Tante Anna en Ome Joep. Toevallig dat twee klasgenoten ook familie hadden in het zelfde dorp, zodat wij elkaar vaker op zochten en samen de tijd doodden.

Na mijn logeerpartij in de Schiffelderstraat trok ik naar Lutterade, waar een andere Tante Anna woonde met Ome Ger, een broer van Pap. Hij was hoofdopzichter op de mijn Maurits.

Tante was een zeer vlijtige en vindingrijke vrouw. Zij had erwten uit de tuin ingemaakt en bij gebrek aan weckglazen had ze lege limonadeflessen gebruikt. Een hele batterij stond op de logeerkamer waar ik sliep. Op zekere nacht werd ik wakker door doffe knallen en moest ik een regen van erwten doorstaan. Door gisting waren de flessen open gegaan.

LAATSTE JAAR

Aan het einde van de vakantie gingen we weer naar Sainte Marie, zonder thuis geweest te zijn. Toen begon het laatste schooljaar de zogenaamde Rhetorica, jaar waarin de welsprekendheid een van de hoofdvakken was.

Pater Goltstein werd de klasleraar. Een man van groot gezag. Hij gaf Frans en leerde ons genieten van de franse literatuur. Het Boek Morceaux Choisis werd een geliefd handboek. De kruim van de franse schrijvers kwam aan bod.

Het voornaamste vak werd de Rhetorica, of Welsprekendheid.. Heel wat keren moest je aantreden voor een Petit Mot, een klein woordje, of een oefenpreek. Je moest die dan geven voor de volle klas. Ik vond het verschrikkelijk. Om de haverklap bleef ik steken in de tekst en dan liet de pater je staan zweten totdat je weer op de tekst kwam. Zo niet dan mocht je op het blaadje kijken.

Na afloop vroeg hij de medeleerlingen wat zij ervan dachten.

Zo kreeg een jongen te horen van een "leukerd": "Pater, hij knotert zo!" Kritiek op de nasale uitvoering van het stuk.

Pater Frijns gaf Nederlandse literatuur. Hij had naam gemaakt had als Vondelkenner, hij schreef een boek over Vondel en Maria: "Vondel en de Zeestar".

Het was dus zijn geliefde auteur en hij liet ons zijn grote stukken declameren.

Op een zondagmorgen mochten we met hem naar de toneelzaal en daar zouden wij "Jozef in Dothan" spelen. Van te voren had ik met een paar kornuiten een put gemaakt rondom het luik, midden op het toneel boven de kelder. Een ander had gezorgd voor kleren uit de kleerkamer en zo lieten we de verzen van het stuk tot leven komen.

Dat tijdens het stuk rookwolken door de put naar boven kwamen ontging de regisseur blijkbaar. Stiekem roken was nog altijd verboden.

De pater was erg trots op wat wij met hem gepresteerd hadden en over roken zonder verlof werd niet gesproken

Het werd steeds spannender naarmate het schooljaar vorderde .Er haakten klasgenoten af, die gebleven waren om te ontsnappen aan de Arbeitseinsatz. Een nieuwe klasgenoot kwam, Frits Weijers, die jaren tevoren al student was, maar op hield; nu kwam hij een tweede poging wagen. Nadat de klasfoto al gemaakt was, vlak voor de inkleding ging er nog iemand weg.

In middels werd duidelijk dat de Duitsers de oorlog gingen verliezen. Met spanning keek iedereen uit naar de aanval van de geallieerden op Europa. Men verwachtte een aanval vanuit Engeland op de Europese kusten.

INVASIE

Het werd de avond vóór 6 juni 1944. Zoals gewoonlijk was het negen uur bedtijd voor de groten. Wij lagen op de slaapzaal met chambrettes. Pater Frijns had de surveillantie. Jan Peters was aan de beurt met het zeggen van het avondgebed, dat wij zittend in bed moesten bidden: “Jezus, Maria en Jozef, ik geef U mijn geest en mijn leven” enz. De afsluitende aanroepingen waren tot de H. Rochus, de H.Montfort en weet ik veel welke heiligen nog. Jan sloot af met de bede:

“ Heer, dat de invasie kome”, wij antwoordden: “Dat zij kome.”Blijkbaar zag de surveillant het leuke niet in en bracht dit over aan de Overste. Laat nu de dag daarna het bericht komen over de landing in Normandië.

INKLEDING

Het laatste trimester vóór de inkleding was vol afwisseling. We gingen met heel de klas onder leiding van een Pater naar Maastricht om klerikale inkopen te doen Een zwarte hoed en voor wie wilde een deftige steek, een harige hoed met kwasten. In die tijd van het rijke roomse leven moest je er als toekomstig priester ook als zodanig gekend zijn.

In de paasvakantie was ik al bij Ome Wiel in Mechelen geweest om een toog aan te meten, Hij stond erop om die te maken. Het zal wel gratis of tegen materiaalprijs gebeurd zijn.

De stof hadden mijn ouders moeten leveren. Door bemiddeling van een broer van Mam, werkzaam op de weverij in Vaals, waren ze aan enkele meters stof gekomen tegen inlevering van levensmiddelen, waar Pap voor gezorgd had. Ome Wiel had heel zijn leven togen gemaakt voor seminaristen en priesters van het bisdom. Die togen hadden een ander soort kraag dan die van ons. Zodoende heb ik jaren die gekke kraag gedragen als enige van onze klas.

Ik moet eerlijk bekennen dat ik toen er wel op stond om zo goed mogelijk voor de dag te komen. Zelfs de steek was een van mijn favoriete deksels.

Achteraf beschouwd is het maar goed dat ik niet wist van de offers, die mijn ouders hebben moeten brengen om mij te kleden.

De dag van de inkleding was er een die ik nooit zal vergeten. Niet zozeer vanwege de ontroerende plechtigheid. De bisschop, Mgr. Lemmens, was voor de eerste keer aanwezig om voor te gaan. Maar het werd een dag van bezorgdheid en zelfs angst.

Het was 20 juli 1944, het leger van de geallieerden was fors in opmars. Van alle kanten kwamen hoopgevende berichten die wezen op een spoedige bevrijding.

De inkledingsmis werd gestoord door een angstig geluid van vliegtuigen, die laag over kwamen en ergens op schoten. De bisschop zat rustig op zijn troon toen Pater Janssen, de prefect, naar hem toen kwam en hem fluisterend vroeg of het niet veiliger was om op te houden en naar de kelders te gaan. Het antwoord van de bisschop was, zo werd ons later verteld: "Hier gebeurt niets, lieve Vrouwke staat op het huis". Inderdaad stond het meters hoge beeld van Maria op de nok van het dak.

De plechtigheid werd gewoon vervolgd en het enige dat wees op het gebeurde was dat men

op de speelplaats sporen vond in het asfalt en enkele kogels. Men veronderstelde dat er een luchtgevecht heeft plaats gevonden boven ons huis.

Van de feestelijkheid die dag wordt in de familie verteld dat een van de ooms een borrel had meegebracht, een uitzonderlijke rijkdom op het einde van de oorlog, en weldoende rond ging. Ome Piet, Broeder Alex, die toen kok was, kwam tussen zijn werk door even feliciteren. Laat juist op dat moment ook de bisschop bij ons komen om een handje te geven. Ome Piet had de borrel in zijn hand en heel schalks hield hij die achter zijn rug toen hij de bisschop een hand gaf en de ring kuste, een toen verplicht nummer.

In de loop van de dag verspreidde zich het bericht dat er een aanslag op Hitler had plaats gevonden. Hij zou dood zijn en vanzelf dachten we dat dan de oorlog nu snel voorbij zou zijn.

Toen we 's avonds thuis kwamen hoorden we dat de aanslag mislukt was.

Voor ons begon de vakantie, de laatste voordat we begin September het noviciaat zouden beginnen.

Voor Jan Peters begon de vakantie een dag later. Hij was degene, die op de vooravond van de invasie de hemel bestormd had met gebed. Hoewel het gebed verhoord was kreeg hij als straf: een dag later naar huis. Toen de overste ten langen leste de straf wilde intrekken bepaalde de vader, hoofd der school, dat zoonlief de straf verdiend had en Jan moest blijven.

Frans Stams en ik kregen de opdracht mee naar huis om in Augustus terug te komen om herexamen Grieks te doen. Wij hebben dit dan ook gedaan en wat wij die dag presteerde was blijkbaar voldoende om onze studententijd af te sluiten.

En zo sluit ik dan de geschiedenis af van een mooie periode in mijn leven en hoop ik nog genoeg energie over te hebben om te beginnen aan het tweede deel dat zal staan in het teken van mijn montfortaans leven gedurende meer dan 65 jaar.